

Complexnummer: 516379

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Sluizencomplex Eefde

Aantal complexonderdelen

2

Monumentnummers van complexonderdelen

516380, 516381

Woonplaats

Eefde

Gemeente

Lochem

Provincie

Gelderland

Locatie van het hoofdobject

Bij Kapperallee 53, 7211 CB te Eefde

Complexomschrijving

Inleiding

SLUIZENCOMPLEX uit de periode rond 1930, bestaande uit een SCHUTSLUIS (met sluishoofden en sluiscolk) en een GEMAAL. In 1919 werd begonnen met de aanleg van een kanaal tussen de Boven-Rijn en Enschede. Om een verbinding met de IJssel te leggen begon men tussen 1930 en 1936 onder leiding van Dr. ir. Ludolph Reinier Wenholt met de aanleg van de Twentekanalen, bestaande uit de volgende kanaalpanden: het IJsselpand, het pand tussen Eefde en Delden, het pand tussen Delden en Hengelo, het pand tussen Hengelo en Enschede en als laatste een zijtak naar Almelo. Een groot gedeelte hiervan werd in het kader van de werkverschaffing door werkloze arbeiders met de schop uitgegraven. Bij de werkzaamheden hoorde ook de aanleg van een schutsluis te Eefde waarmee in 1930 een begin werd gemaakt. Deze werd in 1933 in gebruik gesteld. Verantwoordelijk voor de vormgeving en constructie waren onder andere ir. D. Roosenburg (1887-1962), esthetisch adviseur voor Rijkswaterstaat, ir. J.W. Akkerman en ir. A. Eggink. De architectuur is ontworpen in de stijl van de Nieuwe Zakelijkheid met invloeden van de Nieuwe Haagse School, welke zich onder andere kenmerkt door het gebruik van nieuwe materialen zoals beton en ijzer.

Omschrijving

Het SLUIZENCOMPLEX bestaat onder andere uit twee wit gepleisterde betonnen sluishoofden, het zogenaamde boven- en benedenhoofd met daartussen een schutcolk. Het geheel vormt een zogenaamde schutsluis. Tussen de sluishoofden langs de schutcolk op de zuidoever bevindt zich het sluiswachtershuis. Hierachter bevindt zich het oude aflatwerk. De sluishoofden zijn

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

voorzien van stalen hefdeuren met mechanische as, oorspronkelijk aangedreven door electromotoren. Het oorspronkelijke gemaal was tot 1969 voorzien van twee elektrisch aangedreven pompen met een pompcapaciteit van respectievelijk 3,5 kubieke meter per seconde en 1,5 kubieke meter per seconde. De opvoerhoogte bedroeg 6 meter. Het oude aflatwerk had een capaciteit van ca. 90 kubieke meter per seconde door twee schuiven, bij een IJsselpeil kleiner dan N.A.P. + 7 meter.

Vanwege de uitschuring van de IJssel werd in 1955 het complex uitgebreid met een voorsluis voorzien van twee betonnen dukdalven. In 1970 werd aan de rechterzijde van het oude gemaal een nieuw gemaal gebouwd voorzien van twee dieselmotoren. In 1979 werd aan de linker zijde van het oude gemaal een nieuw aflatwerk gebouwd, geheel opgetrokken in beton. De totale lengte van de sluis bedraagt 140 meter met een schutlengte van 130 meter en een breedte van 12 meter. De sluis overbrugt een waterstandspeil van -2 naar 7,5 meter N.A.P..

Het sterk verbouwde voormalige sluiswachtershuis valt buiten de bescherming. Ook de recentere toevoegingen zoals de voorsluis, het nieuwe gemaal, het recente aflatwerk en de recente bedieningstoren vallen buiten de bescherming.

Waardering

SLUIZENCOMPLEX in de stijl van de Nieuwe Zakelijkheid gebouwd tussen 1930 en 1933.

- van architectuurhistorische waarde als gaaf bewaard en belangrijk complex voor de geschiedenis van de bouwtechniek met name door de toepassing van beton en staal en de en de vooruitstrevende technische uitvoering. De gekoppelde heftorens zijn uitgevoerd met een zorgvuldige vormgeving en detaillering, in de vormen van de Nieuwe Zakelijkheid met invloeden van de Nieuwe Haagse School.
- het complex heeft ensemblewaarde als essentieel onderdeel van de aanleg van de Twentekanalen, welke zowel nationaal als internationaal van groot belang moet worden geacht, vanwege de innovatieve techniek van de sluiscomplexen binnen de aanleg in combinatie met de constructie en toegepaste bouwstijl.
- van cultuurhistorische waarde als onderdeel van de grootschalige aanleg van de Twentekanalen tussen 1930 en 1936 en de hiermee samenhangende ruimtelijke en industriële ontwikkeling van landschap en omgeving.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 516380

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	27 augustus 2001
Kadaster deel/nr	82950/124

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Eefde	Lochem	Gelderland

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Gorsseel	D			4196

Omschrijving**

Omschrijving

De eigenlijke SCHUTSLUIS bestaat uit twee SLUSHOOFDEN met daartussen een SCHUTKOLK. De sluishoofd en de schutkolk vormen één geheel, opgetrokken uit gewapend beton. Het bovenhoofd grenst aan het Twentekanaal terwijl het benedenhoofd de toegang vormt tot de IJssel.

Het BENEDENHOOFD bestaat uit twee van beton opgetrokken, drie verdiepingen tellende heftorens die met elkaar zijn verbonden middels een stalen overdekte verbindingsbrug. De heftorens zijn gefundeerd middels een stenen stortmuur. Centraal in de brug bevond zich de elektromotor voor de bediening van de stalen schutdeur, die oorspronkelijk vanuit het aangebouwde bedieningshuisje werd bediend. Boven de ijzeren spantconstructie bevindt zich een zadeldak gedekt door rode verbeterde Hollandse pannen. De randen van de dakschilden aan voor- en achterzijde zijn voorzien van zinken mastgoten. Boven de buitenzijden van beide heftorens bevinden zich topgevels met verticale houten beschieting. Het dakoverstek met uitstekende daknok boven de topgevels is voorzien van een windveer. Het sluishoofd heeft vensters met lekdorpels en ramen met ijzeren roedenverdeling.

De geheel in beton opgetrokken heftorens zijn aan de VOORZIJD (IJsselijde) elk voorzien van een deur op de begane grond met daarboven drie smalle 18-ruits ramen voor de verdiepingen. Hierboven bevindt zich een klein rond raam. Boven het ronde raam worden de betonnen heftorens afgesloten door een geprofileerde lijst, welke op gelijke hoogte ligt met het loopvlak van de stalen verbindingsbrug tussen de heftorens. Boven een rij van 17 2-ruits draairamen met 2-ruits zijlichten bevindt zich een stalen ligger waarop het stalen kaspant rust. De blinde ZIJGEVELS van beide heftorens hebben op elke hoek een uitkraging over alle drie verdiepingen, waardoor zij het karakter krijgen van gestileerde pilasters.

De ACHTERGEVELS van de heftorens zijn identiek aan de voorgevels, met uitzondering van de linker gevel waarvoor zich het bedieningshuisje bevindt.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het INTERIEUR van de heftorens bevat onder andere nog trappen met houten treden en lambrizing tussen de verdiepingen, oorspronkelijke ramen en een deel van het oorspronkelijke mechaniek met contragewicht.

Het BOVENHOOFD is vanwege het verschil in waterstand voorzien van een woelkelder waardoor het water geleidelijker in de sluis kolk stroomt. De VOORGEVELS van de heftorens hebben op de begane grond schuifdeuren. De rechter heftoren heeft op de begane grond een aangebouwd bedieningshuisje. Boven de eerder genoemde schuifdeuren bevinden zich opgeklampte deuren met 6-ruits bovenlichten. Voor de deuren zijn twee betonnen balkons aangebracht met ijzeren balustraden, die bereikbaar zijn middels een trap langs de zijgevels. Boven de balkons bevinden zich twee 18-ruits ramen met daarboven een rond 4-ruits raam. De afsluiting en verbinding van de heftorens is identiek aan die van het benedenhoofd. De ZIJGEVELS zijn gelijk aan die van het benedenhoofd. De beide ACHTERGEVELS hebben in plaats van een deur met balkon op de verdieping twee 18-ruits ramen. Boven de ramen van de tweede verdieping zijn geen ronde ramen aangebracht. Het INTERIEUR bevat buiten het mechaniek dezelfde elementen als het benedenhoofd.

De SCHUTKOLK vormt één geheel met de sluishoofden en is uitgevoerd in gewapend beton. Om scheurvorming te voorkomen zijn op regelmatige afstand dilatatievoegen aangebracht. De bovenranden van de kolk zijn voorzien van een stalen dekzerkprofiel. De kolkwanden zijn voorzien van verticale rijen met telkens vier bolders in haalkommen.

Waardering

SCHUTSLUIS gebouwd in de stijl van de Nieuwe Zakelijkheid.

- van architectuurhistorische waarde als goed bewaard voorbeeld van functionele betonarchitectuur met hoogwaardige esthetische kwaliteiten zoals onder andere zichtbaar in de goede verhoudingen en de zorgvuldige plaatsing van raampartijen.
- sluishoofden en schutkolk hebben stedenbouwkundige waarde als essentieel onderdeel van de aanleg van de Twentekanalen. Genoemde onderdelen hebben ensemblewaarde met de overige onderdelen van het sluisencomplex.
- van cultuurhistorische waarde als onderdeel van de grootschalige aanleg van de Twentekanalen tussen 1930 en 1936 en de hiermee samenhangende ruimtelijke en industriële ontwikkeling van landschap en omgeving. De sluishoofden vervullen bovendien door hoogte en kleurgebruik een beeldbepalende rol in het aanzicht van de omgeving van Eefde.

Hoofdcategorie

Weg- en waterbouwkundige werken

Subcategorie

Waterkering en -doorlaat

Functie

Schutsluis

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 516381

Status rijksmonument
Inschrijving register* 27 augustus 2001
Kadaster deel/nr 82921/81

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Eefde Lochem Gelderland

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Gorssel D 4037

Omschrijving**

Omschrijving

Aan de zuidzijde van de eigenlijke schutsluis voor het oude aflatwerk bevindt zich het oorspronkelijke GEMAAL. Oorspronkelijk had dit gemaal elektrisch aangedreven pompen met een capaciteit van respectievelijk 3,5 kubieke meter- en 1,5 meter per seconde. De opvoerhoogte bedroeg 6 meter.

Het geheel in wit gepleisterd beton opgetrokken gemaal is gebouwd op rechthoekige grondslag. Het gebouw is met de voorzijde half in de dijk geschoven waardoor de gevels achter de dijk een grotere hoogte bereiken. Tegenover de dijkgevel bevindt zich het betonnen brughoofd van een deel van het aflatwerk.

De VOOR- en ACHTERGEVEL van het gemaal zijn voorzien van ijzeren ramen tot aan de dakgoot en voorzien van betonnen lekdorpels. Het gebouw wordt afgesloten door een zadeldak met ver doorgetrokken dakschild aan de achterzijde. Het dak is gedekt door verbeterde Hollandse pannen. Op de hoeken van de VOOR- en ACHTERGEVEL bevinden zich gestileerde consoles waarop een houten bekisting met daaromheen een zinken mastgoot is aangebracht. De VOORGEVEL bevat een langwerpige betonnen kozijn met stijlen, waarin 12 gekoppelde 24-ruits ramen met scharnierend bovendeel zijn aangebracht.

De LINKER ZIJGEVEL heeft op dijkhoogte een ijzeren deur. Hierboven zijn drie 4-ruits ramen aangebracht. Het rechter gevelvlak verloopt tot het maaiveld beneden de dijk. Hierin zijn drie langwerpige 12-ruits vensters aangebracht. Aan de bovenzijde wordt het hele gevelvlak afgesloten door een uitspringende daklijst. Langs het vloerniveau van de gevel is een betonnen trap aangebracht.

De RECHTER ZIJGEVEL is gelijk aan de LINKER ZIJGEVEL.

De ACHTERGEVEL heeft als gevolg van het sterke verloop van het maaiveld achter de dijk een groter gevelvlak. Boven twee langwerpige afwateringssleuven gescheiden door een betonnen muurdam, bevinden zich twee ronde muuropeningen. Ca. 1,5 meter boven deze openingen bevindt zich een langwerpige betonnen kozijn, voorzien van 12 gekoppelde 24-ruits vensters met scharnierende

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

onderramen.

Het INTERIEUR bevat onder andere nog delen van het oude pompmechaniek, een ijzeren loopbrug en heeft nog de oorspronkelijke indeling.

Waardering

GEMAAL in de stijl van de Nieuwe Zakelijkheid gebouwd tussen 1930 en 1933.

- van architectuurhistorische waarde als goed bewaard voorbeeld van een gemaal gebouwd in functionele betonarchitectuur met een zorgvuldige detaillering en hoogwaardige esthetische kwaliteiten zoals zichtbaar in de goede verhoudingen en de zorgvuldige plaatsing van raampartijen.
- van stedenbouwkundige waarde als essentieel onderdeel van de aanleg van de Twentekanalen. Het object heeft ensemblewaarde met de overige onderdelen van het sluisencomplex.
- van cultuurhistorische waarde als onderdeel van de grootschalige aanleg van de Twentekanalen tussen 1930 en 1936 en de hiermee samenhangende ruimtelijke en industriële ontwikkeling van landschap en omgeving.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Gemaal (M)

Functie

Gemaal(M3)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument